

Bachelorgradsoppgave

Språkopplæring

Language Learning

Hvilke metoder kan brukes av barnehagepersonell for å skape et godt miljø for språkopplæring for barn med minoritetsbakgrunn i barnehagen?

What type of methods can kindergarten personnel use to create a good language learning environment for minority children in kindergarten?

Marie Trætli Andresen

BLU360

Bachelorgradsoppgave i Førskolelærerutdanning

Lærerutdanning
Høgskolen i Nord-Trøndelag - 2015

HINT

Forord

I løpet av mine tre år på førskolelærerutdanninga ved HiNT har språkopplæring for barn med minoritetsbakgrunn vært et tema jeg har blitt mer og mer interessert i. I denne oppgaven setter jeg fokus på hvordan barnehagepersonell jobber med språkopplæring, og da med spesielt fokus på metoder som brukes. Årsaken til at jeg valgte dette temaet er at det blir stadig mer relevant for alle barnehager. Videre håper jeg at denne oppgaven kan være til nytte for flere som jobber, underviser eller utdanner seg innen fagfeltet.

Takk til veileder som kom med gode innspill og stilte spørsmål for å få meg videre i prosessen. En stor takk rettes til mine søstre og min svoger for gode råd, konstruktiv kritikk og hjelp underveis. Tusen takk til min familie som støttet meg opp og dyttet meg videre da alt så uoppnåelig ut. For selv om arbeidsprosessen har vært krevende, har den også vært meget lærerik.

Den aller største takk går til mine tre fantastiske barn som har holdt ut med en mor som har jobbet både dag og natt til tider, takk for gode klemmer og oppmuntringer bare barn kan komme med.

Sammendrag

I denne oppgaven belyser jeg forskjellige metoder barnehagepersonell kan benytte seg av i arbeidet med språkopplæring for barn med minoritetsbakgrunn. I prosessen har jeg vært på besøk i en barnehage. I denne barnehagen observerte jeg språkgrupper og gjennomførte intervju med førskolelæreren som har hovedansvaret for språkopplæringen.

Jeg har funnet flere metoder belyst i teoribøker og observert ute i barnehagen. Blant disse er snakkepakken, TRAS, ordlister, flerspråklige bøker, sang, musikk og ikke minst selve barnehagepersonalet.

Jeg har savnet en kunnskapsdatabase hvor metoder og hjelpemidler kun er et klikk unna.

Dette er noe som kan spare tid og ressurser i en hektisk barnehagehverdag. Mitt viktigste funn er hvor stor betydning barnehagepersonalets holdninger og samhandling med barna har.

Innhold

1. INNLEDNING.....	6
1.1. Problemstilling	7
1.2. Avgrensing	7
1.3 Begrepsavklaring – minoritetsspråklige barn	7
2. TEORI	8
2.1. Barns språkutvikling – morsmål og andrespråk.....	8
2.1.1. Språkutvikling	8
2.1.2. Minoritetsbarn i barnehagen.....	8
2.1.3. Morsmål – en viktig ressurs.....	9
2.1.4. Morsmål og familiebånd.....	9
2.1.5. Viktigheten av å ha et godt morsmål som grunnlag for utvikling av andrespråket.....	10
2.2. Språkopplæring i barnehagen	11
2.2.1. Uformell språkopplæring	11
2.2.2. Formell språkopplæring.....	12
2.2.3. Tospråklig assistent i barnehagen.....	13
2.3. Metoder, læremateriell og (kartleggings)verktøy.....	13
2.3.1. Kartlegging av språkferdigheter.....	13
2.3.2. Sang og musikk	14
2.3.3. Snakkepakken.....	15
2.3.4. Ordliste med bilder, dagligdagse ord og fraser	15
2.3.5. Bøker/høytlesing	16
2.4. Førskolelæreren og barnehagepersonalet.....	16
2.4.1. Den nærmeste utviklingssone	17

2.4.2. Støttende stillas	17
2.4.3. Anerkjennning av barns morsmål	17
2.4.4. Benevning	18
3. METODE	18
3.1. Observasjon	18
3.2. Intervju.....	19
4. RESULTAT AV UNDERSØKELSER	19
4.1. Observasjon av språkgruppe.....	19
4.2 Analyse av språkgruppen.....	20
4.2.1. Hjelpemidler	20
4.2.2. Førskolelærerens samhandling med barna	21
4.3. Intervju med førskolelærer	21
5. DRØFTING.....	23
5.1. Teori vs. forskningsbarnehagen.....	23
6. AVSLUTNING	25
7. LITTERATUR	28

ANTALL ORD: 8022

1. INNLEDNING

I mitt utdanningsløp har jeg vært utplassert i flere flerkulturelle barnehager. Det jeg har interessert meg mest i under mine praksisperioder er hvordan barn med minoritetsbakgrunn møter det norske språket og hvordan språkopplæring foregår i de forskjellige barnehagene. Jeg har observert forskjellige ting, blant annet i mitt andre studieår da jeg overhørte denne samtalen mellom to pedagogiske ledere:

Pedagogisk leder 1: Er ... her i dag?

Pedagogisk leder 2: Nei, han kom ikke.

Pedagogisk leder 1: Å nei, men da er det bare ... som er her med tanke på språkgruppa.

Pedagogisk leder 2: Hm, hva gjør vi da?

Pedagogisk leder 1: Vi avlyser, er jo ingen vits med å ha språkgruppe bare for et barn.

Samtalen har satt seg fast i meg, og jeg har siden den gang tenkt mye på hva som gjøres ute i barnehager når det gjelder språkopplæring for barn med norsk som andrespråk. Jeg er av den oppfatning at språkopplæring for disse barna er meget viktig. Hva om de to pedagogiske lederne hadde snudd på tankegangen sin og heller fokusert på hva de kunne gjøre for gutten, at all oppmerksomhet hadde vært fokusert på han denne dagen i stedet for å velge å avlyse språkgruppen.

Tidlige opplevelser og erfaringer påvirker selvoppfatningen. Derfor blir personalets handlinger og holdninger i møte med barns læringserfaringer avgjørende (Rammeplan for barnehagen, 2011 side 33). Da jeg var ute i praksis i en annen barnehage, forskningsbarnehagen, var det en samtale jeg hadde med min praksislærer jeg husker svært godt. I forkant av samtalen vi hadde var det en gutt med minoritetsbakgrunn som hadde reagert både muntlig og fysisk. Årsaken til guttens kraftige reaksjon var en misforståelse mellom ham og praksislærer. En beskjed ble gitt, gutten oppfattet den ikke helt og ble svært opprørt, noe som førte til at han både ropte til og slo etter praksislæreren min. Da situasjonen var roet ned hadde som nevnt jeg og praksislærer en samtale om hendelsen. Jeg spurte om hvordan det er å være oppe i en sånn situasjon og om hvilke tanker hun hadde om gutten. Svaret hun kom med var så godt sagt: *Det er de «vanskelige» barna, de det kan virke umulig å hjelpe, som er de barna som fester seg i hjertet og som jeg virkelig ser verdien i med å støtte dem slik at de får en så god start i livet som mulig.*

Med bakgrunn av erfaring fra to forskjellige måter å se på språkopplæring valgte jeg å fokusere på dette området i min bacheloroppgave.

For å se nærmere på hvilke planer, opplegg og tiltak som finnes har jeg fått lov til å besøke en av barnehagene jeg har vært ute i praksis i. Da jeg var i denne praksisbarnehagen ble jeg svært imponert over hvordan det jobbes for å hjelpe minoritetsbarn med deres språkutvikling og hvordan de utfører språkopplæringen. Slik jeg ser det burde alle barnehager jobbe på samme måte som denne barnehagen. Derfor har jeg valgt å skrive om hva denne barnehagen gjør og hvorfor det blir gjort på den måten. Barnehagen vil heretter bli referert til som forskningsbarnehagen.

1.1. Problemstilling

Hvilke metoder kan brukes av barnehagepersonell for å skape et godt miljø for språkopplæring for barn med minoritetsbakgrunn i barnehagen?

1.2. Avgrensing

For å få finne svar på min problemstilling har jeg følgende forskningsspørsmål:

- Hvorfor er det viktig med språkopplæring i barnehagen?
- Hvordan bør barnehagepersonalet opptre i språkopplæringen?
- Jobber forskningsbarnehagen i tråd med relevant teori?

1.3 Begrepsavklaring – minoritetsspråklige barn

I denne oppgaven skriver jeg om minoritetsspråklige barn. Definisjon på dette begrepet har jeg funnet i «Barns språkutvikling» av Anne Høigård; *I barnehagesektoren brukes betegnelsen minoritetsspråklige barn om alle barn som har et annet språk enn norsk, svensk, dansk eller engelsk som morsmål* (Høigård, 2006 s. 179). I oppgaven veksler jeg også mellom begrepene flerspråklige barn og barn med norsk som andrespråk. I denne oppgaven er definisjonen på disse to begrepene den samme som definisjonen på minoritetsspråklige barn.

2. TEORI

Teorien som er brukt i denne oppgaven er valgt ut på grunnlag av at litteraturen belyser betydningen av et godt morsmål, et godt andrespråk og språkopplæring i barnehagen. I tillegg belyses viktige momenter i forhold til voksenrollen og hva det er viktig å tenke over når en jobber i barnehage. Teorien er valgt ut med tanke på temaet denne oppgaven handler om og fordi de utvalgte bøkene, nettstedene og artiklene nevner viktige aspekter som beskrives i oppgaven. Underveis i dette kapitlet kommer jeg også jevnlig med egne tanker og kommentarer til hva teorien belyser. Dette har jeg gjort fordi det ble naturlig å drøfte noe av teorifunnene og funnene gjort i forskningsbarnehagen i teorikapitlet. De viktigste funnene i teorien gjorde jeg i Anne Høigårds «Barns språkutvikling» (2006) og i boka «Se mangfold!» (2007), skrevet av Gjervan, Andersen, & Bleka. I «Barns språkutvikling» står det mye om barns språkutvikling generelt. Særlig relevant for min oppgave var kapittel 5 «Å vokse opp med mer enn ett språk». I det kapitlet fant jeg mye stoff om morsmål og læring av et andrespråk i barnehagen. Boka «Se Mangfold!» tar for seg flerkulturelt arbeid i barnehagen. I denne boka fant jeg stoff om blant annet anerkjenning av barns morsmål. Jeg har også flere kilder, men velger å ikke trekke ut noe fra dem da de ikke er brukt like mye som de overnevnte kildene.

2.1. Barns språkutvikling – morsmål og andrespråk

2.1.1. Språkutvikling

I dette kapitlet kommer jeg nærmere inn på minoritetsbarns språkutvikling. Barns morsmål og dets betydning vil bli presisert fordi det er en sammenheng mellom morsmålsforståelse og læring av andrespråket, noe jeg skriver nærmere om.

2.1.2. Minoritetsbarn i barnehagen

I de siste årene har det vært en jevn økning i antall minoritetsspråklige barn i norske barnehager. *I perioden 2009 – 2014 økte antall minoritetsspråklige barn i alderen 1-5 år i barnehage med 9 prosent, fra 37 600 barn i 2009 til 41 000 barn i 2014* (ssb.no, 2015). På bakgrunn av dette er det stadig fokus på norskopplæring i barnehagene. Barnehager kan søke om tilskudd til å sette i gang tiltak som bedrer språkforståelsen hos barn med

minoritetsbakgrunn. Dette tilskuddet deles kun ut om barnehagen har barn med en annen språk – og kulturbakgrunn enn norsk (udir.no, 2014).

2.1.3. Morsmål – en viktig ressurs

Å kunne sitt morsmål hjelper mennesket til å kjenne seg sjøl; å være stolt over sitt morsmål hjelper et menneske til å være stolt over seg sjøl (Indian Brotherhood, referert i Høigård 2006, s. 177).

I dagens Norge er det en stadig økning av antall barn som snakker et annet språk (sitt morsmål) hjemme, og norsk i barnehagen. Disse barna er avhengige av å kunne to språk for å kunne kommunisere med majoriteten i samfunnet vårt. For å utvikle begge språkene godt avhenger det av at barna får anledning til å delta i samspill med personer som bruker begge språkene. Hva et morsmål er kan defineres på flere måter. En definisjon i Høigårds «Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig» beskriver morsmål som det språket en bruker mest eller behersker best. For mange minoritetsbarn er situasjonen slik at de ikke behersker sine foreldres språk bedre enn norsk. Høigård skriver videre at en på grunn av dette ikke kan si at barnas morsmål er norsk. En annen definisjon på morsmål er at morsmål er det språket en person har lært seg først, og som den personen identifiserer seg med. En kan også kalle morsmål for førstespråk. *Førstespråket er det språket vi tilegner oss i det miljøet vi vokser opp. Andrespråket er det som snakkes i storsamfunnet, majoritetsspråket, og som personer med et annet førstespråk må lære for å fungere i dette samfunnet* (Høigård, 2006 s. 180). For de fleste minoritetsbarn blir da norsk andrespråket og for eksempel albansk førstespråket fordi norsk er språket barna må kunne beherske for å fungere i barnehagen, mens albansk er språket de har hørt og lært hjemme. *Alle språk er bærere av kultur og har dermed en verdi i seg sjøl. Vår identitet har sitt utspring i språket og kulturen* (Høigård 2006, s. 184). Vårt morsmål står derfor i en særstilling i forhold til andre språk som vi lærer senere i livet. Det er morsmålet en føler seg mest knyttet til.

2.1.4. Morsmål og familieband

Når en skal jobbe med flerspråklige barns norskopplæring er det viktig å være bevisst på å legge til rette for at barna også får utviklet morsmålet sitt. Det er flere grunner til at dette er viktig. For barnehagebarn er kanskje den viktigste det å kunne kommunisere med familie og slektninger. Det er viktig for alle barn å kunne snakke samme språk som foreldrene sine. For

foreldre med minoritetsbakgrunn er det særlig viktig at de kan bruke sitt følelssespråk, morsmålet, når de er i kommunikasjon med sine egne barn. *Hvis voksne bruker andrespråket, vil de lett føle seg hjelpeløse og reduserte om de i spontan tale ikke kan uttrykke hele følelsesregisteret og alle nyansene de har bruk for overfor barna* (Høigård, 2006 s. 185). Høigård skriver videre at *Både barna og besteforeldre mister noe uhyre verdifullt dersom de ikke kan kommunisere med hverandre* (ibid, s. 185). Dette er et godt argument for at språk styrker familiebandene og binder mennesker sammen.

2.1.5. Viktigheten av å ha et godt morsmål som grunnlag for utvikling av andrespråket

Å kunne et språk innebærer at en har utviklet både en språkkompetanse (pragmatisk kompetanse) og en lingvistisk kompetanse. (Høigård, 2006 s. 186). Pragmatikk handler om hvordan språket brukes og hva det kan brukes til. Lingvistisk kompetanse er når en har lært seg morsmålet grammatikk, det vil si selve språksystemet. I pragmatisk og lingvistisk kompetanse er noe spesifikt for det enkelte språket og noe er generelt, felles for alle språk. Om barn får mulighet til å utvikle morsmålet sitt, utvikles samtidig den generelle språkkompetansen.

Jeg har valgt ut noen områder, funnet i «Barns språkutvikling», hvor den generelle språkkompetansen blir utviklet når barn behersker morsmålet sitt godt. *En generell kompetanse – utviklet på morsmålet – som dette, har stor betydning for tilegnelsen av andrespråket* (Høigård, 2006 s. 187). Høigårds (ibid) «Dette» gjenspeiler områder jeg redegjør for, sett i sammenheng med funnene fra forskningsbarnehagen.

Bruk av egosentrisk tale handler om utvikling av tenkningen. Eksempel fra forskningsbarnehagen er at førskolelæreren stoppet opp underveis og lot barna tenke på hva som kom senere i eventyret. Bruk av språkfunksjoner betyr at en leker seg med språket ved blant annet å vitse og rime. I min observasjon av språkgrupper så jeg at sangene som ble sunget hadde mye rim i seg, noe som over tid bidrar til å styrke barnas språkbeherskelse. Dialogferdigheter, altså å holde fast på et samtaletema, ble det også øvd på i språkgruppene. Førskolelæreren var god på å holde seg innenfor temaet, eksempelvis eventyret, om noen av barna plutselig kom på noe annet de ville si. Senere i oppgaven skriver jeg om at barna bør få bestemme samtaletema, noe som også er viktig i språkutvikling, men i denne settingen var det riktig at førskolelæreren holdt fast på temaet da språkgruppene inneholder en formell

språkopplæring hvor de voksne planlegger hva som skal utføres. Begrepsforståelse er også noe som det ble trenet på i språkgruppene. En god begrepsforståelse er noe det tar lang tid å utvikle. Det starter allerede før barn kan si sine første ord og fortsetter opp til ungdomsskolealderen. I forskningsbarnehagen var det stort fokus på begrepsbenevning. Eksempelvis begrepene over, under, minste, mellomste og største, da eventyret ble fortalt. Det finnes nok mange settinger hvor begrepsinnlæring preger situasjonen, og ikke nødvendigvis bare i barnehagesammenheng. Et eksempel på dette er en uformell samtale jeg hadde med en sosionom. Hun jobbet med enslige, mindreårige asylsøkere. Flere ganger har hun opplevd at samtaler med disse asylsøkerne har gått litt i stå fordi asylsøkerne ikke finner ordene de vil si på norsk. De hadde ordet på for eksempel persisk. Men, da persisk ikke var vedkommende og sosionomens felles språk, ble det til tider vanskelig å forstå hverandre, da asylsøkeren heller ikke behersket engelsk.

2.2. Språkopplæring i barnehagen

Språkopplæring i barnehagen deles inn i to; uformelle og formelle læringssituasjoner. Formelle læringssituasjoner er planlagt, eksempelvis gjennom samlingsstunder og språkgrupper, og ledes av barnehagepersonalet. De uformelle læringssituasjoner er her – og – nå – situasjoner og hverdagsaktiviteter. *Det aller viktigste for den som skal utvikle sitt andrespråk, er å få et stort og godt ordforråd* (Høigård, 2006 s. 188). Om barna skal få et økt ordforråd må de involveres i samhandling og samtaler. På den måten får de brukt de ordene de allerede har i andrespråket sitt og samtidig utviklet det videre.

2.2.1. Uformell språkopplæring

Som nevnt overfor er uformell språklæring som skjer i her – og – nå – situasjoner og i hverdagsaktiviteter. Det er derfor av stor betydning at minoritetsspråklige barn deltar i lek og samspill, og utfra hvilken situasjon de er i forstår et minimum av ordenes betydning. For, som det påpekes i «Barns språkutvikling»: *Ingen lærer et nytt språk bare ved å høre det* (Høigård, 2006 s. 188). Fordi mange barn kun møter det norske språket i barnehagen er det viktig at barnehagepersonalet er bevisst på hvordan de bruker språket i daglige rutinesituasjoner som eksempelvis påkledning og måltidsituasjoner (Høigård, 2006). I slike situasjoner kan personalet være bevisst på å si hva som skal gjøres, benevne klær, kroppsdeler og diverse

dekketøy. Ofte har barn begreper på sitt morsmål fra slike rutinesituasjoner og har derfor stor nytte av dem når de hører de norske ordene.

Når voksne og minoritetspråklige barn har en samtale er det viktig at de voksne bevisst følger opp samtaleemner som barna er interessert i og vil snakke om. Det kan være vanskeligere å holde en samtale i gang om barnet ikke er interessert i emnet. Det er derfor til stor fordel for barna om samtalen dreier seg om tema som barna selv kommer med. Flytter barna fokus over på et annet tema under samtalen er det hensiktsmessig at de voksne henger seg på, og viser interesse for det. På den måten kan samtalen få en bedre flyt fordi barna får snakke om det de selv ønsker å snakke om.

Regellek er en god arena for uformell språklæring. Høigård skriver om at regellek regnes som minoritetsbarnas inngangsbillett inn i lek. Dette har sammenheng med at det i regellek er et forholdsvis begrenset ordforråd, og at dette ordforrådet er relativt lett å lære. Når det gjelder regelleker det viktig at de voksne kan se hvilke spill og leker barna trenger språk til for så videre å hjelpe barna med å forstå reglene og begrepene som brukes i den aktuelle leken (Høigård, 2006).

2.2.2. Formell språkopplæring

Formell språkopplæring kan også kalles strukturert språkopplæring. *For å sikre en systematisk utvidelse av barnas ordforråd og begrepsforståelse er det også nødvendig med strukturerte arbeidsformer der de voksne tar en mer direkte ledelse i planlegging og gjennomføring* (Høigård, 2006 side 190). Eksempler på slike arbeidsmetoder er språkposer, snakkepakken, hånddukke, TPR-metoden og musikk. Musikk, snakkepakken og hånddukke skriver jeg nærmere om senere i oppgaven, derfor beskrives kun språkposer og TRP-metoden i dette delkapitlet.

Språkposer er utviklet av Marie-Louise Nyberg som har fokus på at språkopplæringen skal være morsom. Språkposenes innhold varierer mellom begreper, ord, sanger og eventyr. Posene kan brukes i samlinger og er til støtte i utvikling av ordforråd og begrepsforståelse. TRP er en forkortelse for «Total Physical Response». Metoden er bygget opp slik at barna skal svare med hele kroppen. Barna behøver dermed ikke å si noe på norsk om de ikke vil eller ikke kan. I stedet viser barna at de forstår ved å utføre handlingen det spørres om, deretter kommer ordene og begrepene når barna er trygge på dem.

2.2.3. Tospråklig assistent i barnehagen

Flere barnehager benytter seg av tospråklig assistanse. *Med tospråklig assistanse mener vi at det finnes førskolelærere, fagarbeidere eller assistenter i barnehagen som deler morsmål med barnet, eller at man tilsetter tospråklige assistenter gjennom statlige tiltak* (Gjervan, Andersen, & Bleka, 2006 s. 136). Høigård (2006) skriver om viktigheten av en tospråklig assistent i barnehagen, som kan være en god ressurs. Videre skriver Høigård at: *Den viktigste oppgaven den tospråklige assistenten har, er å stimulere barnas morsmål gjennom samtale, fortelling, høgtlesing, sanger, rim og regler, spill, leik og tekstskapning* (Høigård, 2006 s. 186). En tospråklig assistent kan være til stor fordel for minoritetsspråklige barn. Barna kan få hjelp til å oversette for seg og dermed komme inn i leken med andre barn. En annen oppgave en tospråklig assistent kan ha er å forberede barna på hva som skal skje i barnehagen. Eksempelvis kan den tospråklige assistenten fortelle et eventyr til barn på deres morsmål før dette eventyret skal fortelles i en samlingsstund. På den måten kan det være lettere for de minoritetsspråklige barna å følge med på eventyret når det fortelles på norsk. Høigård påpeker en viktig faktor i så måte; *Barn som bare sitter der uten å forstå, lærer ikke språk* (Høigård, 2006 s. 186).

2.3. Metoder, læremateriell og (kartleggings)verktøy

Rammeplanen sier at: *Småbarnsalderen er den grunnleggende perioden for utvikling av språk. Samhandling gjennom kroppsspråk og lek med lyder er en vesentlig del av det lille barnets måte å nærme seg andre mennesker på* (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2011 side 35). Nedenfor kommer nå beskrivelse av metoder, læremateriell og verktøy barnehager kan benytte seg av for å skape et godt miljø for språkopplæring.

2.3.1. Kartlegging av språkferdigheter

I min oppgave er fokuset på metoder som finnes for å skape et godt miljø for språklæring. Jeg mener imidlertid at kartleggingsverktøy også er en viktig del av dette og har derfor valgt å beskrive to av dem; Språkpermen og TRAS.

Språkpermen er utviklet av Margareth Sandvik og Marit Spurkland. De gjennomførte et prosjekt, «Lær meg norsk før skolestart», hvor målet var å utvikle et kartleggingsverktøy til hjelp for barnehagepersonell. Resultatet av dette prosjektet ble Språkpermen. Dette er et omfattende kartleggingsverktøy som beskrives godt i «Lær meg norsk før skolestart» (Sandvik og Spurkland, 2009). Kort beskrevet fungerer dette kartleggingsverktøyet på denne

måten: Innholdet i permen er ulike språkbruksområder og kartleggingsområder. Dette er utdrag fra samtaler, spørsmål og kommentarer til bokstunder, tegninger og skriftspråk og nedtegnelser av barnas fortellinger. Kommunikasjonsstrategier barna tar i bruk på andrespråket dokumenteres også (Sandvik og Spurkland, 2009). Til slutt lages en generell konklusjon om barnets språklige utvikling.

TRAS er et kartleggingsverktøy som brukes i 90 % av alle norske barnehager. TRAS er en forkortning for Tidlig Registrering Av Språk.

Målsettingen med TRAS er å formidle betydningen av tidlig intervensjon, øke kunnskapen om barns språkutvikling, samt bidra til at barn som strever med sin språktilegnelse får adekvat hjelp på et tidlig stadium i utviklingen. (statped.no 2011)

TRAS sitt innhold er fagbok med lydbok, et observasjonsskjema og en tiltaksperm.

Materiellet er spesielt utviklet for bruk i barnehager. I korte trekk går TRAS ut på at barnehagepersonalet skraverer forskjellige områder på et skjema med tanke på språkutviklingen. Skjemaet fylles ut 1 – 2 ganger i året og gir barnehagepersonalet informasjon om hvilke områder det må jobbes mer med. Primært er TRAS utviklet med tanke på barn med norsk som andrespråk, men det kan også brukes hos flerspråklige barn for å følge med på utviklingen av andrespråket.

2.3.2. Sang og musikk

Sang og musikk er ofte brukt som verktøy i språkgruppene i den barnehagen jeg har vært ute og observert i. Sang og musikk inneholder ofte repeterende elementer som barn lærer av. *Ved å lese rim og regler og å synge sanger med bevegelser til, stimuleres også de grunnleggende forutsetningene for utviklingen av talespråket.* (Sæter og Angelo, 2012 side 85). På udir.no skrives det om en doktoravhandling om musikk i barnehagen, skrevet av Anna Erhlin. Erhlin skriver blant annet at barn gjennom sang tar i bruk ord og begreper de ellers ikke har i sitt vokabular. I studien påpeker Erhlin at barn gjennom å herme, repetere og å bruke bevegelser i sang og musikk, så øver de seg på mye vanskeligere begreper enn de bruker i samtale med barnehagepersonalet eller andre barn. Erhlin selv sier: – *Jeg kan ikke si at kvaliteten på språkundervisningen blir vesentlig bedre ved hjelp av musikk. Til det er min studie for liten. Men resultatene peker absolutt i retning av at dette er en effektiv måte å lære seg et nytt språk på.* (udir.no, 2014)

2.3.3. Snakkepakken

Snakkepakken er et pedagogisk verktøy som er utviklet av Lena Malinovsky og Lucie Fossum Ihlen. Malinovsky er utdannet førskolelærer med bachelorgrad i pedagogikk fra Danmark. I tillegg har hun også bachelorgrad i kultur og samfunnsfag, med fordypning i norsk som andrespråk fra Universitetet i Oslo. *Hennes brennende interesse for å kombinere nøkkelord, gjenstander og lek har vært en stor inspirasjonskilde for utvikling av Snakkepakken® og har gitt mange ideer til hvordan språktilegnelse kan tilrettelegges.* (snakkepakken.no, 2014)

I snakkepakken finnes blant annet en samling på rundt 20 eventyr. Deriblant finner en for eksempel Rødhette, Bukkene Bruse, Gullhår og de tre bjørnene, Geitekillingen og Skinnvotten. I tillegg til eventyrene finnes også diverse tøydukker i forskjellige aldre, bondegårdsdyr, jungeldyr, former med forskjellige størrelser, stoffer med forskjellige farger og mønstre, ordbildebøker og spill som kan spilles og pusles. På snakkepakken.no beskrives pakkens oppbygging som grundig gjennomtenkt og utprøvd. Alt innhold i snakkepakken er basert på sju områder: kropp, hus, klær, mat, dyr, farger og eventyr. Dette er områder som er svært aktuelle i barns hverdag i barnehage, småskole og hjemme.

Hensikten med snakkepakken er at den kan brukes som et pedagogisk verktøy for å styrke arbeidet med språk som allerede gjøres i barnehagen. Som det beskrives på snakkepakken.no: *Få et mangfold av idéer til hvordan et rikt ordforråd, en god ordforståelse, grunnleggende grammatikk og matematikk, rim, former, motsetninger, mønstre, rekkefølger, spørreord, sammensatte ord, overbegrep med mer kan lekes inn.* (snakkepakken.no)

Dersom begrepene som barna ser og hører knyttes opp til konkrete handlinger, oppfatter barna mer og utvikler en større forståelse for språket. Snakkepakkens innhold er basert på lek for barna alene, flere barn sammen og mellom barn og voksne. For barn er leken deres felles språk, uavhengig av morsmål. I boken «Lek på alvor» skriver Ole Fredrik Lillemyr om leken og dens egenskaper. Han skriver blant annet at leken er et viktig kultur – og samfunnsfenomen. *Lek bidrar til utvikling og læring, med verdi for barna senere i livet* (Lillemyr, 2011 side 39). Leken er altså viktig for læring av blant annet språk.

2.3.4. Ordliste med bilder, dagligdagse ord og fraser

Ordlister med bilder har jeg som førskolelærerstudent observert i flere barnehager når jeg har vært ute i praksis. Bilder av dagligdagse ting som mat, drikke, do, ute, inne, sko, lue, spill osv. brukes for å hjelpe både barna og barnehagepersonalet med å forstå hverandre. I praksis er

dette en hjelp for både barn, foreldre og barnehageansatte. Ettersom det er bilder av dagligdagse ting på listen kan barn, foreldre eller barnehageansatte bruke denne listen for å vise hva de vil formidle om det er vanskelig å forstå hverandre.

Flere praksisbarnehager har også benyttet seg av ordlister med dagligdagse ord og fraser. På disse ordlistene blir dagligdagse ord som spise, drikke, hei, ute, strømpebukse og lignende skrevet opp både på for eksempel afghansk og norsk. Disse listene kan være til god hjelp i hverdagen. Personalet i barnehagen kan spørre og forklare barn og foreldre om enkle ting på morsmålet deres.

2.3.5. Bøker/høytlesing

Bøker er en god måte å tilegne seg et nytt språk på. Barna kan følge med på bilder samtidig som de hører fortellingen. På den måten blir begrepsforståelsen stimulert. På samme vis som i snakkepakken lærer barn bedre om begrepene det fortelles om kan knyttes opp til konkrete. For barn med norsk som andrespråk er tospråklige bildebøker spesielt gode å bruke da barna får høre fortellingen eksempelvis både på persisk og norsk samtidig som de ser på bilder som konkretiserer handlingen i boka. Tospråklige barnebøker kan kjøpes inn i barnehagene eller de kan lånes i lokalbiblioteket. Om barnehagens lokale bibliotek ikke har tospråklige barnebøker, er det også mulig å fjernlåne slike bøker fra det Deichmanske biblioteks avdeling: «Det flerspråklige bibliotek». Dette gjøres via bibliotekets nettsted <http://dfb.deichman.no/>. Biblioteket tilbyr bøker på 57 forskjellige språk. Når en skal bestille bokpakke for utlån kan en fylle ut hvilke behov en som låner har. Videre lager biblioteket en bokpakke som er tilpasset kundens behov. Dette er en god metode å bruke for barnehager da de enkelte barns behov kan fylles.

2.4. Førskolelæreren og barnehagepersonalet

Jeg har valgt å skrive om barnehagepersonalet og deres rolle som en egen metode. Dette fordi de voksne i barnehagen er forbilder for barn og det er viktig å tenke over akkurat det. Som voksenperson og barnehageansatt er det viktig at en først og fremst er genuint interessert i å jobbe i barnehage. Det har stor betydning i forhold til hvordan barnehageansatte utfører jobben sin. Nedenfor har jeg listet opp noen utvalgte punkter jeg anser som viktige å tenke over når en jobber i barnehage. Jeg velger å skrive om voksenrollen til barnehagepersonalet

generelt fordi det ikke alltid er førskolelærerutdannede personer som jobber med barnas språkutvikling.

2.4.1. Den nærmeste utviklingszone

Psykologen Lev Vygotsky var opptatt av begrepet «den nærmeste utviklingszone». Han var opptatt av å finne ut hva individet kunne gjøre når det fikk hjelp av en mer kompetent annen og hva det kunne gjøre på egen hånd. Med en kompetent annen menes det at denne andre har kommet lenger i sin utvikling. En kompetent annen kan være både voksne og barn (Sandvik og Spurkland, 2009). I alle situasjoner, det være seg, lek, påkledning, oppførsel ved matbordet, eller språkopplæring og språkutvikling, kan alle barn få frem mer potensiale om de får hjelp og veiledning av en kompetent annen. Dette fordi den kompetente andre, det være seg et annet barn eller en voksen kan veilede, hjelpe og vise hvordan ting skal gjøres eller uttales. De kompetente andre fungerer som et støttende stillas.

2.4.2. Støttende stillas

*Den voksne kan opptre støttende overfor barnet ved å «bygge stillas» (Wood m.fl. 1976 referert i Sandnes og Spurkland 2009, side 29). I begrepet støttende stillas ligger det at den voksne veileder barnet til større innsikt. Støtten og veiledningen skal gis innenfor det barnet er kapabel til å få til ved hjelp av en annen. En kan sammenligne et menneskelig støttende stillas med et stillas som står oppe under husbygging; *Felles for begge områdene er at stillaset er midlertidig. Det skal ikke stå der til evig og alltid, men skal tas bort når huset kan stå alene og når barnet kan klare oppgaven på egen hånd* (Sandnes og Spurkland 2009, side 29). I tillegg til å veilede i selve aktivitetene, eksempelvis språkopplæringsaktiviteter, er også det å motivere barnet og å få det interessert i aktivitetene en oppgave for et støttende stillas.*

2.4.3. Anerkjennning av barns morsmål

Å være anerkjennende til barnets morsmål handler blant annet om å etterspørre barnets språklige ressurser (Gjervan m.fl., 2006 side 130). En måte barnehagepersonalet kan gjøre dette på er å snakke med barn om deres morsmål, eksempelvis ved å spørre om ord på de ulike morsmålene i barnehagen. På den måten lar personalet barna lære seg litt av sitt morsmål, noe som kan bidra til en styrket selvfølelse. *Personalets holdninger til barnets*

morsmål har stor betydning for hvor stor plass ulike morsmål får i barnehagen (Gjervan m.fl., 2006 s. 130). Holdninger handler like mye om det vi gjør, og ikke hva vi sier.

2.4.4. Benevning

Vygotsky mener at barn husker 10 % av det de leser, 20 % av det de hører, 30 % av det de ser, 50 % av det de hører og ser, 70 % av det de sier og 90 % av det de selv sier mens de utfører en handling («Jeg kjenner ikke han på norsk jeg» Mørk (red.), 2003 s. 38). Disse tallene viser at vi forstår og husker mer om en handling ledsages med språk. Rammeplanen påpeker også viktigheten av nettopp dette; *At voksne oppfatter og bekrefter barns uttrykk og samtidig setter ord på deres inntrykk og opplevelser, er av avgjørende betydning for videre utvikling av talespråket* (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2011 s. 35). Det er derfor viktig at barnehagepersonell benevner det som gjøres. Da kan barn lære lettere, og raskere.

3. METODE

I denne oppgaven observerte jeg arbeidet i en barnehage og deres rutiner med språkutvikling. Jeg observerte språkgrupper og gjennomførte et intervju med en førskolelærer.

Førskolelæreren har hovedansvaret for språkutviklingen til alle barna i barnehagen, men med et stort fokus på barn med norsk som andrespråk. Jeg var opptatt av å finne ut om det var store forskjeller på det jeg observerte og det jeg fikk høre under intervjuet. Metodene som brukes i denne oppgaven vil utdypes under.

3.1. Observasjon

Observasjon er særlig velegnet til å studere samhandling mellom mennesker (Bergsland og Jæger, 2014 side 73). Med litt andre ord, observasjon er å se på ting og tenke over hva som skjer og hvorfor. Fordi min bacheloroppgave handler om å finne ut hvilke læringsmateriell og hjelpemidler som brukes i en spesifikk barnehage, var observasjon et naturlig valg av metode.

3.2. Intervju

I denne oppgaven er intervju av en førskolelærer brukt. Intervjuet er brukt som en kvalitativ metode.

I motsetning til kvantitative metoder som presenterer sine resultater i form av statistikker og diagrammer, presenteres kvalitative forskningsresultater i form av tekst. I disse tekstene er man orientert mot subjektive opplevelser som forteller om opplevd erfaring, og man forsøker der å forstå mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012 gjengitt i Bergsland og Jæger 2014, s. 67).

Jeg har valgt å intervju kun én førskolelærer fordi mitt fokus er på én barnehage og dens arbeid med språkopplæring og språkutvikling for barn med norsk som andrespråk. Dette valget tok jeg med tanke på oppgavens omfang. Jeg tror ikke jeg hadde fått skrevet med alt jeg hadde funnet om jeg hadde vært ute i flere barnehager da rammene på denne oppgaven er lagt på 20 sider. Resultatene mine hadde muligens vært annerledes om jeg hadde vært ute i flere barnehager, men mitt fokus var som nevnt kun på denne ene barnehagen.

Under observasjon av språkgruppene hadde jeg fokus på hvilke konkrete hjelpemiddel forskningsbarnehagen bruker i sin språkopplæring og hvordan førskolelæreren forholdt seg til barna i språkgruppen, hvordan han snakket til og med dem og hvordan han svarte dem.

Under intervjuet hadde jeg fokus på å finne svar på blant annet hvordan språkgruppene deles inn og om det er en grunn for denne inndelingen. Jeg ville finne ut om det, utenom språkgruppene, utføres andre former for språkarbeid ute i avdelingene. Denne barnehagen har et stort fokus på språkopplæring for flerspråklige barn, og jeg ønsket svar på hvorfor. Til slutt ønsket jeg svar på om det var noen hinder i hverdagen for gjennomføring av språkgruppene og om hvilke læringsverktøy som brukes i språkopplæringen.

4. RESULTAT AV UNDERSØKELSER

4.1. Observasjon av språkgruppe

Nedenfor følger et eksempel på hvordan en språkgruppe gjennomføres i forskningsbarnehagen.

Det første førskolelæreren gjør er å hente barna han skal ha med seg på språkgruppe. Dette gjør han for å skape en helhet og relasjon allerede før språkgruppene starter. I

eksempelobservasjonen var det fem barn. Disse barna er 2 – 3 år. To barn har minoritetsspråklig bakgrunn, tre barn er etnisk norske. I tillegg til hovedansvarlig førskolelærer var det med en assistent fra barnas avdeling. Assistenten er med for å skape trygghet for barna, og hjelpe førskolelæreren om ikke alle barna er like ivrige, urolige eller lignende.

Språkgruppen starter med en fast regle: «Mot jorden hilser vi.» Først synges denne reglen med vanlig stemme, så høy stemme og til slutt lav stemme.

Videre fortelles et eventyr: «Bukkene Bruse.» Her brukes en flanellograf for å visualisere eventyret for barna. Det er bilder av en bro og figurer av de tre bukkene Bruse, samt trollet.

Under fortellingen av eventyret er det mange begrep som fremheves og repeteres: minste, mellomste, største, under, over. Førskolelæreren varierer sin stemme fra lys, vanlig og mørk avhengig av om det er den lille, den midterste eller den største bukken Bruse som snakker.

Førskolelæreren bruker en mørk og litt fresende stemme når trollet snakker. Etter at eventyret er fortalt blir flanellografen satt bort og førskolelæreren finner fram en hånddukke.

Førskolelæreren har hånddukken på hånda og «Hasse Hare» synges. I denne sangen lærer barna om kroppen. Diverse kroppsdelar benevnes når fluen lander på forskjellige steder på Hasse Hare sin kropp. Når sangen er ferdig sier Hasse hare farvel til barna og førskolelæreren legger hånddukken bort.

Førskolelæreren forteller barna at de har vært gode på å følge med og delta i syngingen. Det er på tide å avslutte. De synger sin faste avslutningssang «Labbetussemann». Ettersom sangen synges blir alle barnas navn nevnt etter tur. De barna som har hørt navnet sitt begynner å gå ut i gangen. Førskolelæreren følger assistenten og barna tilbake til avdelingen. Dette bidrar til å skape en helhet på språkgruppene.

4.2 Analyse av språkgruppen

4.2.1. Hjelpemidler

I henhold til hjelpemidler som ble brukt i språkgruppen var det gode konkrete. Det jeg mener med det er at det var figurer av de tre bukkene Bruse, trollet, broa i eventyret og en kanin i form av en hånddukke for å konkretisere Hasse hare. Med disse hjelpemidlene får barna en bedre forståelse av hva eventyret og sangen handler om fordi de ser figurer og en dukke, konkrete, samtidig som eventyret fortelles og sangen synges.

4.2.2. Førskolelærerens samhandling med barna

Førskolelæreren snakker med barna på en god måte. Han veksler på å ha øyekontakt med alle barna. Dette får dem til å føle seg inkludert i gruppen. Han har en god barnetilpasset tale. Det vil si at han tilpasser stemmeleiet i forhold til aldersgruppen i språkgruppen. I barnetilpasset tale for barn under 3 – 4 år legger de fleste voksne automatisk stemmen i et lysere stemmeleie (Høigård, 2006). På den måten blir de musikalske kvalitetene i stemmen utnyttet i stor grad. *Setningene blir kortere og enklere. En bruker mange spørsmål og gjentakelser, og enkelte ord får sterkere trykk* (Høigård, 2006 side 31).

Førskolelæreren er engasjert i det han driver med, noe som smitter over på barna.

Førskolelæreren er en meget engasjert mann som brenner for det han gjør. Han har evne til å se barna og på hvilke stadier de ligger på i forhold til språkutviklingen. Førskolelæreren har god faglig forståelse og viser et ekte engasjement, noe som fremgikk både i samhandling med barna og under intervjuet jeg hadde med han.

4.3. Intervju med førskolelærer

Nedenunder følger et sammendrag av de viktigste opplysningene som kom frem under intervjuet av førskolelæreren i forskningsbarnehagen.

På spørsmål om hvordan deles gruppene inn svarer førskolelæreren at barna deles inn innad i avdelingene barna går i. Dette for at det ikke skal være stor aldersforskjell på barna i språkgruppene. På hver gruppe er det 2 – 3 barn med minoritetsbakgrunn. I tillegg er det med 2 – 3 etnisk norske barn. De etnisk norske barna som er med er barn som har kommet langt i sin språkutvikling og kan derfor være gode rollemodeller for barna med minoritetsbakgrunn.

Førskolelæreren forteller at det også gjøres aktiviteter sammen med barna ute i avdelingene i tillegg til språkgruppene. Samlet kalles disse aktivitetene «Hverdagsplan». Førskolelæreren som har hovedansvaret for språkopplæringen i forskningsbarnehagen skriver opp forslag til aktiviteter som kan gjennomføres på planen. Men, dersom personalet på hver avdeling har andre ideer står de fritt til å endre på aktivitetene. Det som er viktig er at barnas behov oppfylles. Hverdagsplanens hensikt er at barna skal ha språkstimulering hver dag. Den er et skjema som de ansatte følger. På dette skjemaet er det satt opp diverse aktiviteter som for eksempel lotto, høytlesing og yatzy. Ansvar for at hverdagsplanen blir fulgt rulleres på

avdelingens personale slik at alle voksne tar del i språkstimuleringen for barna. Når en aktivitet er gjennomført, signerer personen som har gjennomført aktiviteten, slik at det ikke er tvil om at aktiviteter gjennomføres. Hverdagsplanen fungerer som en hjelpeliste for personalet; her finner de aktiviteter som passer det enkelte barn. I tillegg er hverdagsplanen et verktøy for hovedansvarlig førskolelærer. Med hverdagsplanen ser førskolelæreren om aktiviteter for barna også blir gjennomført også utenom språkgruppene.

På spørsmål om hvorfor forskningsbarnehagen tar språkopplæringen så alvorlig, er det første svaret kontant; Samfunnsmandatet. *Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling* (Rammeplanen, 2011 side 7). Førskolelæreren er opptatt av at barna får god opplæring i vårt felles språk, norsk. Det er viktig for barnas følelse av likeverd at alle forstår og kan gjøre seg forstått, mener han. Språkstimulering inngår i alle barnehageansattes jobb sier han videre, det er et ansvar alle voksne som jobber i barnehage må ta på alvor.

Barnehagen mottar støtte fra kommunen for å drive med språkopplæring. Denne støtten blir brukt på en slik måte at barnas språkopplæring skal være best mulig. Førskolelæreren påpeker også at det er viktig at språkopplæring i barnehagen starter så tidlig som mulig, da barn er bedre på å lære dess yngre de er.

Jeg spurte om noe er til hinder i barnehagehverdagen. Svaret førskolelæreren ga var at det kan være litt problematisk at ikke alle barna kommer fra morgenene. I og med at språkgruppene har oppstart ved 08:00 kan derfor noen barn gå glipp av sin språkgruppe. Her er personalet stadig i dialog med hjemmene, men som førskolelærer sier; «Vi kan ikke bestemme når barna kommer i barnehagen.» Andre ting førskolelæreren må passe på er å tilpasse språkgruppene slik at tidspunktene for gruppene ikke krasjer med sovetidene på småbarnsavdelingene. Videre sier førskolelæreren at det ellers ikke er store hinder. Hele personalgruppa i barnehagen er innforstått med at språkgruppene gjennomføres på faste dager slik at ukeplaner og månedsplaner planlegges etter dem.

På spørsmålet om det brukes noen spesifikke læringsverktøy i språkopplæringen svarer førskolelæreren først på om det brukes noe fast i språkgruppene. Her forteller han at barnehagen har snakkepakken som de bruker innimellom, men at de i forskningsbarnehagen

ofte bruker egen fantasi. Han bruker ting som trygger barna. Barnesanger og eventyr blir brukt mye. I språkgruppene er konkretisering og repetisjon gjennomgående. Begrep og benevning blir bevisst brukt. I språkgruppene passer førskolelæreren på at ting er likt og at barna ikke blir presentert for nye ting for ofte. Det er viktig at barna blir trygge på det vi holder på med før nye ting introduseres sier han.

I tillegg til snakkepakken har barnehagen flere hjelpemidler ute i avdelingene. Det er ordlister med dagligdagse ord og fraser, ordlister med bilder samt at sang og musikk blir mye brukt. For å kartlegge språklig nivå bruker forskningsbarnehagen TRAS på alle barna. I tillegg har barnehagen utarbeidet sitt eget skjema spesielt med tanke på å kartlegge språklig nivå for de minoritetsspråklige barna. Barna har et eget individuelt skjema. Dette skjemaet fylles ut etter hver språkgruppe. Her blir fremgang, hva som bør repeteres og hva barna kan gå videre med. I og med at dette skjemaet er egenutviklet av forskningsbarnehagens personale har jeg dessverre ikke mulighet til å forklare det mer inngående. Dette fordi barnehagen ikke ønsket å dele dette skjemaet.

5. DRØFTING

5.1. Teori vs. forskningsbarnehagen

I arbeidet med min bacheloroppgave har jeg, som beskrevet over, funnet relevant teori som omhandler mitt valg av tema. Jeg har i tillegg vært ute i en barnehage for å intervjuer førskolelæreren som har hovedansvaret for språkoppleringen der og observere språkgrupper for å se hvordan de driver sin språkopplering. Det mest påfallende jeg har funnet ut er at det i fagbøker og annen relevant litteratur ikke skrives mye om konkrete metoder barnehagepersonell kan bruke i språkoppleringen. Jeg fikk inntrykk av at det er et større fokus på kartleggingsverktøy for å avdekke språkvansker. Det er jo veldig bra at det finnes informasjon om forskjellige kartleggingsverktøy, men jeg har savnet informasjon og beskrivelser av metoder. I litteraturen jeg har studert er ofte snakkepakken, språkposer og TRAS nevnt. Dette har nok årsak i at de er kjent i barnehager i Norge. Disse tre er også gode verktøy, så at de nevnes flere steder er bra.

I forskningsbarnehagen benytter de seg av snakkepakken og TRAS. Forskningsbarnehagen har i tillegg utviklet sine egne verktøy. Det er hverdagsplanen og kartleggingskjemaet som er beskrevet i intervjuet av førskolelæreren. Fordelen med forskningsbarnehagens egenutviklede

skjemaer er at de er utviklet spesielt med tanke på de minoritetsspråklige barna. Derfor belyses i tillegg til vanlige problemer også spesifikke områder som minoritetsspråklige barn kan slite med. Forskningsbarnehagen får dermed et bedre bilde av enkeltbarnet med bruk av barnehagens skjema. Mer inngående kan jeg ikke beskrive kartleggingsskjemaet grunnet barnehagens ønske. Noe som kanskje hadde vært en god ide er om barnehager som utvikler egne metoder og hjelpemidler kunne hjelpe andre ved å legge dette inn i en virtuell kunnskapsdatabase. En kunnskapsdatabase alle barnehager kunne nytt godt av både ved å komme med tips, og også ved å finne svar på sine spørsmål når det kommer til språkopplæringa for barn med minoritetsbakgrunn.

Under observasjoner av språkgruppene i forskningsbarnehagen var det tydelig å se viktigheten i at barnehageansatte bør være genuint interessert og glade i det å jobbe i barnehage. Det er av stor betydning at de voksne i barnehagen viser engasjement og glede i arbeidet sitt. Barn ser og hører mer enn det voksne kanskje tror. Det er derfor av stor betydning at barn ser at de voksne som er sammen med dem store deler av dagene deres trives med å være sammen med dem. Det er også av stor betydning at barnehageansatte er oppmerksomme og tydelige i deres samhandling med barn. Med oppmerksom menes at en har evne til å se hvert enkelt barns behov. Med tydelig menes at personalet er tydelige når beskjeder skal gis slik at alle barna får med seg hva som skal skje. I sammenheng med tydelighet kommer også repetisjon. Barn lærer lettere om ting blir gjentatt og forklart for dem flere ganger.

Forskningsbarnehagen mottar tilskudd for å drive med språkopplæring. Forskningsbarnehagen bruker dette tilskuddet til å bedre språkopplæringen på flere måter. Dels blir tilskuddet brukt til å kjøpe inn utstyr og hjelpemidler, dels brukes den til kursing av ansatte. Kursing av ansatte er kanskje det viktigste. Det at personalet tilegner seg kunnskap om viktigheten med språkgrupper og utviklingen av både barnas egne morsmål og andrespråket kan føre til at kvaliteten på språkopplæringen i barnehagene stiger. Dette er noe som også nevnes i udir.no, (2014). Det er av stor betydning at barnehageansatte også får kunnskap om forskjellige metoder og hjelpemidler som kan brukes. Det en selv ikke vet, kan en heller ikke lære bort. Tospråklig assistent kan være til stor nytte for minoritetsbarns generelle språkutvikling, jmf. Høigård (2006) og Gjervan, Andersen & Bleka (2006). Denne personen kan være til god støtte i barnehagehverdagen både for minoritetsbarna, personalet og de andre barna. En ide om det ikke finnes en fast ansatt tospråklig assistent er å ha en avtale med asylmottak om det

finnes i barnehagens nærmiljø. Personer med minoritetsbakgrunn kan komme på besøk i barnehagen, være en støtte for barn som snakker samme språk, og samtidig kan asylsøkeren få erfaring med det norske språket. Dette kan være en god løsning både for asylsøkeren og barnehagen. Jeg har ikke møtt en tospråklig assistent i løpet av min studietid. Derfor kan jeg ikke utdype mer enn det jeg har funnet i teorien, men jeg ser hvor positivt det hadde vært om minoritetsbarn kunne hatt en person som forsto dem uavhengig av om de snakker sitt morsmål eller norsk.

6. AVSLUTNING

I denne oppgaven har jeg funnet ut at det er mest fokus på kartlegging av språk i teoribøker, på nettsteder og i stortingsmeldinger. Eksempel på kartleggingsverktøy jeg har funnet er TRAS og «Språkpermen». I og med at dette er kartleggingsverktøy, ikke metoder som støtte og hjelp i språkopplæringen har jeg valgt å ikke skrive mer inngående enn en liten beskrivelse av dem under kapittel 2.3.1.: Kartlegging av språkferdigheter.

Snakkepakken er også mer et verktøy enn en metode, men innholdet i selve snakkepakken kan deles opp og brukes som metoder og hjelp i språkopplæringen, og er derfor beskrevet som en metode i denne oppgaven. Jeg mener at snakkepakken er et godt verktøy en kan bruke i arbeid med barns språkutvikling. Dette nettopp fordi snakkepakkens innhold er så omfangsrikt og det kan brukes i mange forskjellige sammenhenger. Forskningsbarnehagen bruker ofte snakkepakken som basis i språkgruppene, og det at førskolelæreren i forskningsbarnehagen også bruker en del egen fantasi i språkopplæringen ser jeg på som positivt. Bruk av fantasi fant jeg ikke noe om i teoribøker, men mine egne tanker rundt det er at så lenge det som blir gjort i språkopplæring faktisk er til hjelp kan egen fantasi godt brukes.

Jeg har funnet ut at det er viktig med språkopplæring av minoritetsspråklige barn i barnehagen fordi det er viktig at de kan kommunisere med majoriteten rundt seg. Majoritetsspråket er norsk, og det er derfor fokus på norsklæring i barnehagene. Samtidig er utviklingen av morsmålet viktig. I «Barns språkopplæring» (2006) fant jeg teori som sier at et godt morsmålsgrunnlag støtter andrespråkopplæringen. Barn lærer mye og relativt fort i ung alder, men det er viktig at de omgås med personer som snakker begge språk slik at de bygger grunnlag for god utvikling på begge sine språk.

I min observasjon av språkgruppen hadde jeg blant annet fokus på hvordan førskolelæreren og barna samhandlet. Ut fra mine funn i observasjonen har jeg tenkt over hvordan barnehagepersonalet bør opptre i språkopplæringen. Det er av stor betydning at barnehageansatte har barna i fokus. Språkopplæringen er for barnas skyld og det er barnas behov som bør være i fokus. For barnas del er det viktig at språkopplæringen skjer i deres tempo. Det kan være lurt å vente med å introdusere nye elementer før barna selv er klare for det. Som nevnt tidligere i denne oppgaven bør de voksne også bevisst være tydelige, gi klare beskjeder og gjerne gjenta ord og begreper flere ganger. På den måten er det lettere for barna å få med seg det som skal gjøres.

Barnehagen benytter seg av metoder som ordlister, høytlesing, sang og musikk som en del av språkopplæringen. Disse metodene mener jeg er gode metoder som jeg godt kan bruke ute i jobb. Ordlistene med bilder gjør kommunikasjonen mellom barn og voksne enklere og mer effektiv når barna ser bilde av det de vil formidle. En økt språkforståelse kan også tilegnes gjennom bøker, sang og musikk. Dette har sammenheng i at det i bøker, sang og musikk er mye repetisjon, rytme og takt. Noe som er å anbefale da barn lærer etter å ha hørt og sett ting flere ganger.

Når det kommer til spørsmålet om forskningsbarnehagen jobber i tråd med relevant teori vil jeg si at de i stor grad gjør det. Forskningsbarnehagen har et stort fokus på språkopplæring for barn med minoritetsbakgrunn. I observasjonene jeg gjorde så jeg at repetering og benevning sto sentralt i språkgruppene. Forskningsbarnehagen har ikke tospråklig assistent. Årsaken til det gikk vi ikke inn i. I det jeg har lest av teori mener jeg at en tospråklig assistent kan være en god støtte både for barn og barnehageansatte. Det kan være vanskelig å gjennomføre, men det ville vært bra å ha en tospråklig assistent i alle barnehager hvor det går barn med annet morsmål enn norsk.

Min mening er at språkopplæring bør være preget av lek og trygghet. Det jeg mener med det er at barna skal kunne leke og lære samtidig. I forskningsbarnehagen har de funnet denne balansen. Barna leker og lærer begreper samtidig gjennom bruk av blant annet snakkepakken, bøker, sang og musikk. Barna er trygge i sine språkgrupper fordi førskolelæreren har dannet et godt forhold til dem.

I arbeidet med min bachelor har jeg savnet en kunnskapsdatabase. I dette begrepet legger jeg at det lages en kunnskapsdatabase som alle barnehager har tilgang til. I denne databasen kan barnehager legge inn tips om metoder de har tatt i bruk for å bedre språkopplæringen i barnehagen. Jeg mener at det er hensiktsmessig at alle barnehager har lik tilgang på hjelpemidler som er til det beste for barna. En slik kunnskapsdatabase kan være en stor lettelse i barnehageansattes arbeid da de ikke trenger å bruke ressurser på å komme frem til løsninger som allerede finnes.

Noe av det viktigste jeg tar med meg er en setning førskolelæreren i forskningsbarnehagen sa da jeg var på tur ut døren etter intervjuet:

I enkelte situasjoner, ikke bare under språkgruppene, ser jeg at det ikke nødvendigvis er alle kostbare og «fancy» hjelpemidler barna lærer mest av. Noen ganger er det slik at fantasi, sunn fornuft og det enkle ofte er det beste.

7. LITTERATUR

Bergsland, M.D. og Jæger, H (red) (2014): *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* 1. utgave, 1. opplag. Oslo: CAPPELEN DAMM AS

Gjervan, M og Andersen C.E. og Bleka M (2006): *Se mangfold! – Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen* 2. opplag 2007 Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS

Høigård A (2006): *Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig* 2. utgave, 3. opplag (2009) Oslo: Universitetsforlaget

Mørk, O (2003): «Jeg kjenner ikke han på norsk jeg» - *En artikkelsamling med et flerkulturelt perspektiv* 2. opplag (2005) Vallset: Opplandske Bokforlag ANS

Kunnskapsdepartementet (2011): *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* Bergen: Fagbokforlaget

Lillemyr, O.F. (2011): *Lek på alvor* 3.utgave, 2. opplag (2012) Oslo: Universitetsforlaget

Sæter M. og Angelo E. (2012): *Barnet og musikken – Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter* 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget

Sandvik M. og Spurkland M. (2009): *Lær meg norsk før skolestart! – Språkstimulering og dokumentasjon i den flerkulturelle barnehagen* 1. utgave, 1. opplag. Otta: CAPPELEN DAMM AS

Informasjon om snakkepakken, snakkepakken.no:

<http://www.snakkepakken.no/Snakkepakken%C2%AE.9UFRjK1O.ips> sett på 29.04.15

Informasjon om snakkepakkens utvikler, snakkepakken.no Hentet 29.04.15 fra

<http://www.snakkepakken.no/Utvikler+av+Snakkepakken%C2%AE%2C+%C3%85ret-rundt-serien+og+Plingeling-serien.9UFRjGXt.ips>

Statistisk sentralbyrå (2015): Minoritetsbarn i barnehagen, ssb.no Hentet 10.05.15 fra <https://www.ssb.no/barnehager>

Det flerspråklige bibliotek, dfb.deichman.no Hentet 09.05.15 fra <http://dfb.deichman.no/>

Statped (2011): Observasjon av språk i barnehagen, statped.no Hentet 10.05.15 fra <http://www.statped.no/Tema/Sprak/Kartlegging-og-utredning/TRAS/>

Utdanningsdirektoratet (2014): Særskilt tilskudd til språkstimulering av minoritetsspråklige barn, udir.no Hentet 10.05.15 fra <http://www.udir.no/Barnehage/Regelverk/Tolkning-av-regelverket1/Minoritetsspraklige/Minoritetsspraklige-barn-i-barnehagen/>

Utdanningsdirektoratet (2014): Sang og musikk kan bidra til bedre språkutvikling. Hentet 01.05.15 fra <http://www.udir.no/Barnehage/Statistikk-og-forskning/Vetuva/Artiklene/Sang-og-musikk---kan-bidra-til-bedre-sprakutvikling/>